

Sykehuslegers arbeidstid

Befolkningen har behov for tilgang til akutt medisinsk behandling hele døgnet og hele året. Legene dekker behovene for døgntilbud ved sykehus. Legeforeningen har i alle år bidratt til dette ved avtaler med arbeidsgiversiden om vide unntak fra arbeidsmiljølovens arbeidstidsbestemmelser. Med slike unntak forventes det blant annet oversikt over arbeidet tid og innflytelse over tjenesteplanene med den avtalte arbeidstiden.

Det har skjedd vesentlige endringer i legenes arbeidssituasjon de siste årene. Med stram effektivisering, kombinert med flere og sykere pasienter, økt byråkratisering, høyere intensitet under vakt og mindre muligheter for hvile, har presset på legenes arbeidstid økt betydelig. Endringer i sykehusenes praktisering av de avtalte unntak fra arbeidsmiljøloven har også bidratt til dette.

Legeforeningen mener:

- At sykehusene er avhengig av avtaler om arbeidstid ut over arbeidsmiljølovens grenser for leger
- At Legeforeningen vil bidra med slike avtaler, for å dekke sykehusenes behov for legekapasitet
- Arbeidstidsordninger må være forsvarlige for helsetjenesten (pasienttilbudet) og for den enkelte lege
- Arbeidsgiver må ha oversikt over arbeidstakerens arbeidstid
- Avtaler må forvaltes av avtalepartene med likeverdighet og samarbeid
- Legenes tillitsvalgte må ha økt innflytelse over hvordan arbeidstiden innrettes

Legeforeningen ønsker å bidra til god sykehusdrift gjennom å avtale unntak fra lovens arbeidstidsbestemmelser.

Arbeidspresset i sykehus har økt dramatisk over flere år med høyere aktivitet og flere behandlingsmetoder. Pasienten som behandles er sykere pasienter, men det er redusert liggetid. Det har vært gjennomført effektiviseringstiltak i sykehus uten at tilretteleggingen for legevirksomheten er styrket. Helseforetakene styres med stor oppmerksomhet om hvordan kostnader i sykehusavdelingene kan kuttes, men med mindre fokus på hvilken effekt det har for pasienttilbudet og for ansattes arbeidssituasjon. Mange steder er bemanningen for lav utfra de oppgavene som skal utføres. Det investeres stadig mindre i arbeid med kvalitet, fagutvikling og utdanning, selv om helseforetakene er ansvarlig for utdanningstilbudet. Norge importerer mer enn 20 % av legespesialistene fra andre land.

Legeforeningens arbeidstidskartlegging fra 2014 viser at det er dårlig oversikt over reelt arbeidet tid i helseforetakene. Flere forhold tyder på at de tjenesteplaner som benyttes heller ikke dekker arbeidet tid. Til tross for at det forventes at legene arbeider langt utover arbeidsmiljølovens grenser, har de liten innflytelse over arbeidstiden.

Legeforeningen registrerer at praktisering av avtaler endres ensidig uten endring av avtalen. Det gjelder avtaler om langt flere arbeidstimer enn arbeidsmiljøloven har som vern. I realiteten har helseforetakene gjennom sin praksis opphevet ethvert vern for leger og lagt opp til at Legeforeningen må kreve endring av avtalen og praksis.

Praktisering av arbeidstidsordningen må også ses i lys av at halvparten av legene er midlertidig ansatt. Midlertidigheten medfører at enkeltleger ikke kan stå i mot det presset som etableres på arbeidstid. Det har medført utrygghet og i verste fall frykktkultur, brudd på likestillingsloven og arbeidsmiljøloven. Det betyr også frykt for å melde om avvik i pasientbehandling.

Arbeidstid for legearbeidet i sykehus må endres med større innflytelse for tillitsvalgte i sykehuset. Dette er nødvendig for å unngå at arbeidstidsordningene praktiseres slik at legene utsettes for uheldige belastninger og med risiko i pasientbehandlingen.

De avtalte unntakene

Legeforeningen har pr januar 2014 de videste unntakene fra arbeidsmiljøloven i norsk arbeidsliv. Det er et generelt unntak i den sentrale avtalen, men det er i tillegg muligheter for å avtale ytterligere unntak lokalt. De vide unntakene sentralt benyttes ensidig av arbeidsgiver lokalt, i strid med avtalte forutsetninger. Det er en forutsetning at ledelsen og tillitsvalgte samarbeider om hvordan arbeidstiden legges når det er langt flere timer enn det loven setter som grense.

De unntakene som er avtalt i sykehussektoren fremgår av den nasjonale avtalen for statseide sykehus i overenskomsten med Spekter A2 § 3.5.3 og den sentrale særavtalen § 3.5.3 i Virke-sektoren.

Følgende tabell viser vernebestemmelsene i forhold til Arbeidsmiljølovens utgangspunkt:

Avtalte unntak	Arbeidsmiljølovens utgangspunkt
Maks 19 beregnede timer per vakt døgn	Ikke overstige 9 timer i løpet av 24 timer
Ingen arbeidsuke skal overstige 60 timer	Ikke overstige 40 timer i løpet av sju dager
Hver enkelt arbeidsuke skal inneholde minimum 28 timers sammenhengende fritid	Skal ha 35 timer sammenhengende arbeidsfri i løpet av sju dager
Mellom to arbeidsperioder skal det være en arbeidsfri periode på minimum 8 timer	Minst 11 timer sammenhengende arbeidsfri i løpet av 24 timer

Leger er dagarbeidere med vaktjeneste. Vaktarbeid knytter seg til sykehusenes ansvar for å dekke behovet for øyeblikkelig hjelp på kvelder, netter og i helger, der hvor diagnostikk og behandling ikke forsvarlig kan utsettes til ordinær arbeidsdag. Vakt kan organiseres som tilstedevakt eller hjemmevakt.

At leger er dagarbeidere er et viktig prinsipp i legers arbeidstidsordninger for å ivareta faglig veiledning og behovet for faglig samarbeid. I tillegg er det avtalt at minst 20 timer i gjennomsnitt per uke skal legges i tiden 07.00 og 17.00 i ukens 5 første dager. Disse to bestemmelsene sikrer faglighet, og gir mulighet for en balansert arbeidstidsordning med kombinasjon av dagarbeid og arbeid på ubekvem tid.

Dersom arbeidsgiver har behov for ytterligere arbeidskapasitet fra sine leger, kan arbeidsgiver inngå en avtale med den enkelte lege om frivillig utvidet arbeidstid. De fleste leger i sykehus har en slik avtale, noe som gir ekstra kapasitet i helsetjenesten. Det kan i tillegg inngås lokale avtaler om arbeidstid, kvelds åpne poliklinikker og om ekstraordinære arbeidsoppgaver i forhold til helseforetakets aktivitet og pasientbehandling.

Avdeling for jus og arbeidsliv